

8. Marshak, David. The Common Vision: Parenting and Educating for Wholeness. – N.Y.: Peter Lang Publishing, 1997.
9. Nurture That Is Christian: Developmental Perspective on Christian Education // Edited by James C Wilhoit & John M Dettoni – Grand Rapids: Baker Books, 1995. – 278 p.
10. Palmer, Parker. To Know As We Are Known: Education as a Spiritual Journey. – San Francisco, CA: Harper San Francisco, 1993.
11. Stott, John R.W. The Essential John Stott: The Cross of Christ; The Contemporary Christian. – Leicester: InterVarsity Press, 1999. – 657p.
12. Zimny J. Zasady chrześcijańskiego wychowania. [w:] Aktualne wyzwania dla nauk społecznych. Ruzomberok. – Kijow. – Sandomierz, 2006, s. 109-138. ISBN 83-917225-7-0.

**Чернишенко О. І.,
м. Київ**

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ХОЛІСТИЧНА ОСВІТА СУТНІСТЬ І ВЛАСТИВОСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АНІМАЦІЇ

Соціокультурна анімація є однією з відносно молодих галузей синтезу соціальної психології і педагогіки, яку всі частіше позначають як педагогіку соціально-культурної сфери. Як особливий і цілком самодостатній елемент соціально-культурної діяльності, анімація входить у дозвілєву інфраструктуру населення сучасної Франції, Італії, Іспанії, Німеччини, Туреччини, Росії. Зародки використання анімаційних технологій та вивчення анімації, як галузі соціокультурної діяльності почали зустрічатися в Україні. Отже, *метою нашої статті* стало вивчення сутності явища соціокультурної анімації від її появи як терміну, до використання її в технологіях соціокультурної діяльності в наш час в різних країнах світу.

Слово “*anima*” (з лат. – душа) стало корінним джерелом походження багатьох понять, наприклад, музичних – “*con-anima*” (з душею), *animato* (натхненно), у тому числі і поняття “Соціокультурна анімація”. Термін “анімація” став уживатися з моменту виникнення мультиплікаційного кіно. Офіційною датою народження такого напряму анімації прийнято вважати 1892 рік, коли з'явився оптичний театр французького винахідника і художника Еміля Рейно (1844-1918) і коли відбувся перший сеанс “світлових пантомім” в цьому театрі.

Через три роки (1895) з'явився кінематограф, а через декілька років перші анімаційні (мультиплікаційні) фільми, в яких за допомогою спеціальних технологій відбувалося “одушевлення” і “пожвавлення” мальованих картинок, що справляли враження руху живих персонажів. Анімаційне кіно з часом стало самостійним видом мистецтва, а фахівець, що займається цим видом кінематографічної творчості, –

художником-аніматором (“що дає життя”).

Соціокультурну анімацію досліджували в різних теоретико-методичних ракурсах: Т.Г.Киселева, Ю.Д.Красильников, Ю.А.Стрельцов, Н.Н.Ярошченко – науково-методологічні основи соціокультурної діяльності, А.Д.Жарків, Е.Б.Мамбеков, И.А. Генералова – наукова школа технології культурно-дозвільної діяльності, В.М.Чижиків, Л.С.Жаркова – наукова школа менеджменту соціально-культурної діяльності, Еміль Рейно, Ж.Дюмазедьє – історичний аспект.

В середині 50-х років ХХ сторіччя французький учений-соціолог Ж. Дюмазедьє вводить поняття “Соціокультурна анімація”, яким позначаються соціокультурні процеси у сфері вільного часу і дозвілля, в центрі яких виступає особа з її внутрішнім світом проблем і суперечностей, що виникають в умовах технократичного суспільства.

Знаковим те, що поняття “анімація” в даний час у Франції стало широко уживатися у сфері театральної режисури. Цим поняттям позначається процес створення театрального спектаклю, що супроводжується активною культурно-просвітницькою, і агітаційною діяльністю, мета яких – підготувати ґрунт для глибокого сприйняття глядачем майбутнього спектаклю. Ця діяльність настільки істотна, для успіху спектаклю, що режисер, виступаючи як “аніматор”, не тільки “пожваблює” п'єсу на сцені, але і відповідає за зв'язок з публікою.

Удалено: [освітній]

Удалено: [суттєвий]

Форми аніматорської діяльності режисера – це зустрічі до і дискусії після спектаклю, робота народного театру. Особливе значення в цьому процесі набуває “шкільна анімація” – залучення дітей до драматичної гри з метою формування майбутнього театрального глядача [6, с. 16].

У вітчизняній літературі поняття “Соціокультурна анімація” російською мовою вперше ввів Е.Б. Мамбеков, що дослідив проблему організації дозвілля у Франції засобами анімаційної діяльності” [5].

В даний час в нашій країні спостерігається підвищений інтерес до соціокультурної анімації як серед молодих учених, так і серед практиків соціокультурної діяльності. Є цікаві в науковому і практичному планах дослідження по аніматорській діяльності в соціальній педагогіці, у сфері туристичної діяльності.

Аналіз цих досліджень мимоволі наводить на думку про аналогію і навіть деяку ідентичність зарубіжної соціокультурної анімації з формами і змістом культурно-просвітницькою, соціокультурною, дозвільної діяльності, що здійснювалася в нашій країні раніше і що проводиться частково в даний час.

Наприклад, якщо порівняти таке явище, як “шкільна анімація” засобами театрального мистецтва у Франції [6; 10], і модель аналогічної діяльності, розроблену і апробовану в дисертаційному дослідженні И.А.Генералової [3], то в них, при

відповідному аналізі, можна виявити багато схожості не тільки в приватних методиках, але і в загальних питаннях педагогіки, психології, театрального мистецтва – в тих фундаментальних основах, на яких будується дана анімація.

Проте, не можна не відмітити думку Н.Н. Ярошенко, що розглядає соціокультурну анімацію як “альтернативний напрям розвитку дозвільно-культурної діяльності” [10, с. 7], хоча практика анімаційної діяльності в нашій країні поки підтверджує зворотне.

На нашу думку, соціокультурна анімація це інноваційний напрям соціокультурної дозвільної діяльності, здатний нести нові ідеї і нові форми спілкування. “Соціокультурна анімація” як цілісне поняття, як явище і як практична діяльність привертає, перш за все, своєю особливою феноменальністю, що будить науковий і практичний інтерес до її осмислення і вивчення.

Сутнісні властивості анімації, безумовно, сходять до вчення “про душу”, яке виникло ще в глибокій старовині. Перші уявлення про душу вже складаються у первісних народів, згідно яким у людини, тварин, рослин, предметів існує якась субстанція – душа, яка може тимчасово або назавжди покидати своє тіло. Намагаючись пояснити явища сну, смерті, навколишньої природи, але не володіючи при цьому абстрактним мисленням і не маючи в своєму розпорядженні засобів причинного пояснення явищ, первісна людина породила культове відношення до душі.

Англійський вчений етнограф Е.-Б. Тайлор (1832-1917), що дослідив культуру первісної людини, дав наукове визначення цьому явищу – “первісний анімізм” як зачаток первинного релігійного світогляду, що поступово розвинувся і історично еволюціонував до анімістичну теорію, що з'явилася згодом невід'ємною частиною всякої релігії, спочатку – в політеїстичні уявлення про богів, потім – в монотеїстську віру в Бога.

Тут доречно підкреслити, що дослідження Е.-Б. Тайлора і наукова інформація, що міститься в його “Первісній культурі”, мають велике значення для осмислення таких питань, значущих для соціокультурної анімації, як зародження міфів, обрядів, ігор, що є основою всякої народної художньої культури, а також дає можливість глибше зрозуміти зачатки зародження таких феноменів мислення, як асоціація, аналогія, метафора, фантазія, вигадка, уява, алегорія і дати наукове пояснення їх походження.

Історія становлення вчення про душу починається з наукових пошуків мислителів Стародавньої Греції. Представники різних філософських напрямів, при певній відмінності і еволюції їх ідей, заклали основи розуміння душі як того що тіло органу, що несе функцію керівництва всім процесом життя. Так, Платон в своєму

діалогічному трактаті “Федон”, доводячи ідею безсмертя душі, висунув тезу про виховання душі – “душа не відносить з собою в Лід нічого окрім виховання і способу життя”. По Платону – від правильного виховання душі залежить мудрість, справедливість, правильний лад в державі [8, с. 497].

Найяскравішим представником, що вніс великий внесок до вчення про душу, був Арістотель. Подолавши помилки багатьох своїх попередників, у тому числі і свого вчителя Платона про таке явище, як душа, Арістотель висунув ідею нероздільне душі і живого тіла, обґрунтувавши первинні пізнавальні здібності людини – відчуття, заклавши тим самим основи психології як науки.

Протягом подальших епох і сторіч поняття “душа” було предметом вивчення одного з напрямів філософії. І лише в XVI столітті воно було замінено на поняття “психологія”. Проте наукові відомості про душу накопичувалися не тільки в психології, але і педагогіці, медицині. Стародавні лікарі – Алкмеон, Гіппократ, що відкрив залежність типологічних відмінностей між людьми, тобто темпераментів, – внесли істотний внесок до природно-научних знань про душу.

Наукова революція в XVII столітті відкрила нову епоху в розвитку вчення про душу. Найбільш значними є вчення про асоціації (Гоббс, Локк, Юм, Гартман), про афекти (Спіноза), про залежність особи від її інтересів і дій соціального середовища (французькі матеріалісти Радіщев).

У XIX столітті “психологія” як наука про душу виділилася в самостійну наукову галузь. У цей період були закладені основи такого напрямку, як психофізика (Е. Вебер, Р. Фехнер) і т.д.

Наше звернення до історії вельми відомих істин, а також облік наукового потенціалу психологічних знань, накопичених протягом XX століття, ставить своєю метою підкреслити їх значення і усвідомити, наскільки значною є питома вага в методології і теорії предмету “соціокультурна анімація”. Такі напрями психології, як психоаналіз, психофізика, психосоматика, психогігієна соціальна і профільована психологія розкривають глибинні процеси станів душі людини в тих або інших соціальних умовах, причинно-наслідкові зв'язки їх дії.

Для реалізації завдань нашого дослідження базовою стала теза, висунута авторами підручника “Соціально-культурна діяльність” Т.Г.Кисельовою і Ю.Д.Красильниковим: “про те, що в даний час ми є свідками послідовного розвороту змісту і організації соціально-культурної діяльності у бік психологізація, оскільки саме психологічні чинники, умови, механізми багато в чому визначають ефективність і результативність індивідуальних і колективних занять учасників соціально-культурних спільнот. Психологія і, зокрема, соціальна психологія служить тією наукою, яка допомагає досягати поставлених цілей, спираючись на творчість,

здібності, інтелект, професійні знання і уміння дітей і дорослих [4, с. 110] – є не тільки методологічною підставою всієї соціокультурної діяльності, але і набуває глибокого теоретико-методологічного сенсу і практичного значення в соціокультурній анімації.

Опора соціокультурної анімації на психологізацію діяльності припускає уміння фахівцями в цій області вивчати умови навколишнього соціального і природного середовища, виявляти чинники благодійного або негативного впливу її на психічний стан особи, створювати засобами і методами анімації умови для відновлення душевної рівноваги, стійкого позитивного настрою, попереджати хворобливі психічні реакції в процесі спілкування, забезпечувати психологічний комфорт під час відпочинку, враховувати, що людина в період рекреації прагне позбавитися від перевантажень повсякденного життя [11], прагне до відновлення душевних і фізичних сил і вид відпочинку вибирає слідуючи не тільки інтересам, але і стану здоров'я, радам лікаря.

Сутнісні властивості анімації закладені і в такому психічному явищі, як катарсис. Поняття “катарсис” (з грец. – очищення (душі)) пронизало багатомісячну історію поглядів і концепцій естетичної дії мистецтва на людину. Так, Піфагор і його послідовники розробляли теорію очищення душі від шкідливих пристрастей – гніву, страху – шляхом дії музики; Платон висунув вчення про катарсис як звільнення душі від всього матеріального, тілесного, що може затінювати і спотворювати красу ідей.

Науково-естетичне осмислення поняття “катарсис” дане у Аристотеля. Він обґрунтував значення музики, співів, драматичного мистецтва в збудженні психіки людини, виникненні сильних афектів – жалості, співчуття, страху, ентузіазму – в переживанні яких відбувається очищення душі.

У подальші століття розвиток вчення про катарсис зазнав безліч суперечливих концепцій і поглядів. Так, християнська концепція від епохи Відродження до епохи Просвіти негативно тлумачила це явище, спостерігаючи в нім тенденцію “зло перемагає зло”. Руссо вважав, що театр народжує швидкоплинні відчуття, які тут же зникають разом із зникненням ілюзії театру. Дідро і Лессинг, навпаки, доводили, що катарсис повинен не витіснити погані пристрасті, але перетворювати їх в чесноті і посувати глядача до досконалості і гармонії.

Ніцше, завершуючи цю еволюцію поглядів, затверджував своє розуміння катарсису, доводячи, що глядач, побачивши боротьбу добрих і благородних принципів і героїв, що приносять себе в жертву в ім'я цих принципів, підводиться над реальною дійсністю, надихається, отримує моральне і етичне полегшення.

Сучасні філософи розглядають катарсис як найважливішу виховну функцію мистецтва. В процесі сприйняття витворів мистецтва людина знаходить можливість

розрядити внутрішню напругу, відновити психічну рівновагу. Художник, створюючи витвір мистецтва, озброює особу художньо організованим, відібраним, узагальненим, осмисленим і оціненим ним досвідом, дозволяє людині розширити історично обмежені рамки його досвіду, виробити власні ставлення і ціннісні реакції по відношенню до типових життєвих обставин [1, с. 12].

Анімаційні властивості катарсису активно реалізуються у сфері туризму. Широкий діапазон туристичної анімації – від споглядання витворів мистецтва, історичних пам'яток архітектури і архітектури, природних ландшафтів і заповідних зон до активної дозвілєво-розважальної діяльності, створює певний “катарсичний простір”, в якому людина, відпочиваючи і пізнаючи, отримує повне духовне і фізичне задоволення і насолоду.

Соціально-культурна цінність туристичної діяльності обґрунтована в багатьох наукових дослідженнях, а також підтверджена історичною практикою розвитку міжнародного і вітчизняного туризму. Розглядаючи вітчизняний туризм як один з пріоритетів національної економіки і культури, розробляючи цілісну інфраструктуру туризму, окремі дослідники ведуть наукові пошуки в такому напрямі, як туристична анімація [2; 7]. Тут анімаційна діяльність розглядається як система дозвілєвих, культурно-пізнавальних, розважальних і туристських заходів.

Центром таких досліджень виступають туристські анімаційні програми, які класифікуються за наступними напрямками – спортивні, розважальні, рекреаційні, екскурсійні, театральні, дитячі, бізнес-анімація.

Примітне те, що туристичні анімаційні програми розглядаються дослідниками як додаткові, що додають суто дозвільного, розважального характеру і характеризує тенденцію тісного злиття туристичної анімації з діяльністю різного типу.

Ще один напрям на якому дослідники зосереджують свою увагу – це підготовка кадрів тур-аніматорів (що виконують роль організатора дозвілля), менеджерів-аніматорів, що займаються розробкою і організацією анімаційних програм. З цією метою досліджується ефективність освітніх програм, до яких входять спец дисципліни “Анімація в рекреації і туризмі”, “Анімаційна майстерність”, “Програмна анімація”, “Менеджмент анімаційних програм туристських маршрутів”. У змісті предметів значаться такі теми, як “Технологія культурно-дозвільної діяльності”, “Акторська майстерність”, “Імідж особи менеджера по розробці анімаційних програм туристських маршрутів”. Автори досліджень прогнозують в недалекому майбутньому створення спеціально організованих анімаційних інформаційно-методичних центрів по організації дозвілля.

Ще однією сферою діяльності, де ведуться наукові дослідження [9] з проблем соціокультурної анімації, є соціальна педагогіка. Тут суть педагогічної анімації

розглядається як сукупність педагогічно організованих взаємодій соціального педагога і вихованця в дозвілєвій сфері, за допомогою яких задовольняються і розвиваються оздоровчо-відпочинкові, культурно-освітні, культурно-творчі потреби і інтереси, створюються умови для формування соціальної активності особи, здібної до перетворення навколишньої дійсності. Даний напрям дослідження пропонує такий підхід до визначення функцій педагогічної анімації:

- релаксація – відновлення витраченої енергії, психосоматичне розслаблення, відпочинок, емоційна розрядка;

- комунікація – спілкування і взаємодія;
- когнітивізація – відкриття нового;
- креативізація – творчий розвиток у дії, в русі.

Підкреслюючи творчу природу аніматорської діяльності і необхідність формування нових професійних якостей соціального педагога-аніматора, дослідники акцентують свою увагу на його “харизматичних” якостях і здібностях, а саме: можливості впливати на вихованців, надихати, активізувати їх участь у процесі спілкуванні тощо.

У контексті даних питань не можна не сказати про практику анімаційної діяльності, що здійснюється поза якими-небудь науковими дослідженнями і технолого-методичними підходами. В першу чергу це практика анімації в деяких зарубіжних країнах та досвід залучення аніматорів з Росії та України.

Анімація за кордоном давно зайняла міцне місце в структурі відпочинку в таких “морських” країнах, як Туреччина, Греція, Італія, Іспанія, Кіпр, Туніс, Єгипет, Арабські Емірати. Для туристичних груп з країн СНД на роботу найчастіше запрошуються фахівці з Росії, а також України, Молдавії. Серед них, як правило, професійні танцюристи, спортсмени, гімнасти, педагоги-вихователі, диск-жокеї, гримери, костюмери тощо.

При прийомі на роботу, в першу чергу, тестуються особисті якості – гнучкість, уміння орієнтуватися в будь-якій нестандартній ситуації, чарівливість, артистичність, зовнішня привабливість, ввічливість, товариськість, привітність, доброзичливість, уміння із смаком одягатися, темброве забарвлення голосу, а також фізичні дані – здорові зуби, спортивна грація, загоріла шкіра тощо. Освіта має бути, як мінімум, закінчене середня, можна і професійна. Береться до уваги знання іноземної мови, потрібне знання ігор – спортивних, інтелектуальних (шахи, нарди тощо).

Установами, де функціонує “служба анімації”, є готелі, готелі, будинки відпочинку, дитячі і підліткові оздоровчі табори (в основному ті, де присутня динаміка змінюваності груп відпочиваючих). Тут анімація представлена як

специфічна дозвіллево-розважальна діяльність, що є невід'ємною частиною діяльності таких установ по наданню послуг відпочиваючим, умовою якісною їх обслуговування і своєрідною формою реклами, направленої на багатократне залучення гостей і їх знайомих.

Організація діяльності такої служби анімації заснована на так званій “анімаційній філософії”, зміст якої зводиться до наступного: використання кожної можливості, щоб “збудити” відпочиваючих до активного життя; створений, гарний настрій; отримати позитивні враження; відновити фізичні і духовні сили; примусити забути про повсякденні проблеми; направити розваги в творче русло; придбати додаткові знання в області культури і мистецтва.

Основними змістовними напрямками є: анімація в русі, анімація через переживання, анімація через спілкування, анімація через заспокоєння, культурна анімація, творча анімація.

Певний інтерес представляють анімаційні програми – “активіти”, які підрозділяються на вранішні і денні, дорослі і дитячі. Особливе місце в структурі програм належить “тематичним акціям”, присвяченим святковим датам. У список включаються – державні, міжнародні, всесвітні, релігійні, професійні і народні свята. Особливий статус мають вечірні розважальні заходи – шоу-програми, конкурсні програми і дискотеки.

При розробці програм враховуються такі напрями, як доросла анімація, дитяча анімація, корпоративна анімація. Остання направлена на обслуговування специфічних груп – клієнтів від фірм і корпорацій. “Корпоративна вечірка” – одна з інноваційних форм анімації у сфері відпочинку і розваг таких груп.

Проведений теоретичний аналіз психолого-педагогічних наукових джерел, дають нам підставу сказати, що соціокультурна анімація є надзвичайно цікавим предметом для дослідження. Цей інтерес визначається, перш за все, феноменальністю явища анімації як діяльності, направленої на формування внутрішнього світу людини. Ми визначили, що соціокультурна анімація поділяється на декілька видів: театральна, шкільна, туристична, готельна тощо. Закладений в цьому явищі культурний, естетичний, морально-етичний, цивільний потенціал дає можливість формувати творчі духовні традиції українського суспільства. Завдяки соціально-педагогічній спрямованості даного явища, анімацію використовують під час профілактичної, реабілітаційної, культурно дозвіллевої діяльності в школах, гуртках та клубах за інтересами, дитячих таборах та санаторіях. Виходячи з широкого розповсюдження анімаційної діяльності в світі, а останнім часом і в Україні можна наголосити на необхідності і значенні підготовки аніматорів в нашій країні.

Л і т е р а т у р а

1. Бореев Ю.Б. “Естетика”. – М.: Политиздат, 1988. – 255 с.
2. Булигина И.И. Методические основы профессиональной подготовки организаторов туристической анимации. Дис. ... канд. наук. – М., 1999.
3. Генералова И.Л. Развитие художественно-творческих способностей младших школьников средствами театрального искусства. Дис. ... канд. пед. наук. – М., 1997.
4. Киселева Г.Г., Красильников Ю.Д. Социально-культурная деятельность. – М., 2004. – 700 с.
5. Мамбеков Е.К. Организация досуга в Франции анимационная модель. Автореф. ... дис. канд. пед. наук. – СПб., 1992.
6. Паві П. Словник театру. – М., 1991. – 199 с.
7. Приежаева Е.М. Педагогические условия подготовки студентов до анимационной деятельности в процессе профессионально-туристической освіти. Дис. ... канд. наук. – М., 2000.
8. Філософський енциклопедичний словник. – М., 1983. – 700 с.
9. Шульга І.У. Підготовка соціального педагога до професійної педагогічної анімаційної діяльності. Дис. ... канд. пед. наук. – Новосибірськ, 2002.
10. Ярошенко Н.Н. Соціокультурна анімація Навчальний посібник. – М., 2000. – 87с.
11. Zimny J. Swiety Krzyz – miejscem historii, kultu i cierpienia. [w:] Wegry-Polska. 1000 lat chrzescijanstwa/ Sandomiers, 20003, s. 13-16. ISBN 83-7300-256-1.

**Авраменко М. М.,
м. Київ**

РЕФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ

А н н о т а ц и я

В статті аналізується проблема реформування педагогічного образования в Германии. Рассматриваются особенности квалификационных уровней бакалавра и магистра. Исследуется использование элементов Болонского процесса в реформировании педагогического образования в Германии. Анализируются стандарты педагогического образования, профессиональные качества будущего учителя и компетенции, необходимые для работы в школе.

Протягом останніх років у Німеччині проводиться реформування вищої освіти з метою створення єдиного європейського простору вищої освіти. Введення ступеневої структури навчання з освітніми кваліфікаційними рівнями бакалавра і магістра є основним завданням політики вищої школи, яке пов'язане з реформуванням змісту й організаційних засад вищої освіти, диференціацією навчального матеріалу, який вивчається у вищій школі. Ступенева вища освіта відкриває додаткові можливості для студентів і працюючої молоді.

Реформа вищої освіти спрямована на скорочення тривалості навчання,